

Tuukka Tomperi

UNESCO ulkoakateemisesta filosofiasta

Philosophy: A School of Freedom. Teaching Philosophy and Learning to Philosophize: Status and Prospects. UNESCO Publishing, Paris 2007. 303 s.

UNESCOn syksyllä ilmentynyt mittava raportti keskittyy etupäässä filosofian opettamiseen eri puolilla maailmaa ja katsastaa tilanteen alimilta kouluasteilta yliopistoihin. Kattavinta ja perusteellisinta koskaan tehtyä kartoitusta voi suositella kaikille kiinnostuneille, suuntautuipa kiinnostus mille tasolle tahansa. Alan toimijoiden laajan verkoston avulla on kerätty tietoa, artikkeleita, esimerkkejä, karttoja ja kaavioita antamaan yleiskuvaa niin aihe- kuin maakohtaisestikin.¹

Teos on huolella toimitettu kaksi- tai kolme sivuotuisen projektin lopputuote. Pari

vuotta sitten ensimmäistä kertaa julistetun ja marraskuussa pidettävän Kansainvälisen filosofian päivän tavoin raporttikirjakin kieli UNESCO:n viime vuosina filosofiaan kohdistamasta uudesta huomiosta, josta kannattaa kansallisesti ottaa ilo ja hyöty irti. Raportti antaa esimerkiksi erinomaisia perusteluja ja kansainvälisiä vertailukohtia, joita voi käyttää valtionhallinnon suuntaan koulujen filosofianopetuksen asemaa puolustettaessa ja kehitettäessä. Opetuksen osalta raporttia käsitellään seuraavassa *niin & näin* -numerossa (1/2008) sekä piakkoin ilmestyvässä artikkelikokoelmassa².

Yhden laajan luvun verran raportti esittelee myös muita filosofian käytännön sovellutuksia, yhteiskunnallisia ilmentymiä ja arkipäivän esiintymiä filokahviloista praktiikkatoimintaan. Filosofista neuvontaa ja praktiikkaa käsitellään osana monimuotoista ulkoakateemisen filosofian kenttää. Siihen lasketaan niin maallikoille ja laajalle yleisölle suunnattuja toimintamuotoja yleisötilaisuuksista opintopiireihin ja populaarijulkaisuihin kuin erityisryhmille tarkoitettuja sovelluksia filosofian käytöstä työnohjauksen ja terapian tukena aina vapaaehtoistyöhön katulapsien parissa.

Raportti aprikoi julkisfilosofian harjoittajien rooliasemia: ollako keskustelun moderoinnaja ja fasilitaattori, filosofian perinteeseen ja sisältöihin opastajajai ajattelun taitojen tuomaroija ja ajattelun työvälineiden hioja. Käytännössä roolit risteytyvät missä tahansa toimessa. Visaisempaa on pohtia, sopiiko filosofiallarahastaa. Raportissa huomautetaan, että julkisfilosofian kaupallisuuden kriitikot ovat tavallisesti akateemisissa työpaikoissa ja rahastavat valtiota asiakkaiden, yleisön tai lukijoiden sijasta. Miksei kuluttajavoisi yhtä hyvin vapaasti halutessaan maksaa filosofisista palveluksista kuin veronmaksajajyliopistojen ja opetuksen ylläpidosta.

Saadakseen otteen filosofian sovel-lutuksista raportti ynnää niitä yhdistävät piirteet:

”Ne ovat filosofisia pyrkiessään [...] tolkuksittamaan ilmiöitä ja kannus-taessaan ihmisiä ilmaisemaan, vertai-lemaan ja analysoimaan käsityksiä, samalla hyväksyen näiden käsitysten suhteellisuuden, epätäydellisyyden tai subjektiivisuuden. Ne ovat filosofisia laittaessaan kyseenalaiseksi tiedetyn tai ajatellun todellisuuden, tutkies-saan ilmiöiden syitä perusteellisesti, kokeillessaan vaihtoehtoisia näkökul-mia ja arvioidessaan jatkuvasti usko-musten oikeuttamisen kriteerejä. [...] Selvästi tärkein yhteinen tekijä kai-kissa niissä on dialogin harjoittami-nen, toisen ihmisen vaikuttava läsnä-olo, oli pa muotona keskustelu, vuo-ropuhelu, kiista tai kuulustelu. Tämä erottaa ne monologisemmista filo-sofiakäsityksistä: ajattelijasta yksityis-sissä pohdinnoissaan tai professorista kuulijakuntansa edessä. Toisena tulee kyselemisen tärkeys, koska tehtävänä on päästä perille toisen ihmisen ajat-telusta tai asettua hänen asemaansa: on nähtävä käsiteltävä kysymys yhtei-sesti kohdattavana ongelmana – eikä puolustaa omaa valmista kantaansa.” (174)

Yksityiskohtaisemmin kuvataan monia esimerkkitapaauksia ja lyhyesti esimer-kiä filosofista vastaanottotoimintaa Norjassa. Vuonna 1997 perustettu filosofisen praktiikan norjalainen yh-distys on onnistunut aktivoimaan ja

organisoimaan toiminnan myös siten, että tarjoaa alan diplomiiin johtavan koulutuksen, jonka jo parikymmentä filosofia on maassa suorittanut.³ Tästä huolimatta vastaanottotoiminnasta ei ole tullut Norjassakaan vielä ke-nenkään päälentoa. Terveiden-huoltoon filosofisen praktiikan ei ole onnistunut ammatillisesti työntyä ja julkisyhteisöt sekä yksittäiset kansa-laiset ovat osoittautuneet melko ha-luttomiksi maksamaan filosofien pal-veluksista. Praktikat ovat sijoittuneet yliopistoihin, koulutusinstituutioihin ja yrityksiin, yleensä työhön jolla on viitteellistä muttei suoraa yhteyttä filo-sofiseen neuvontaan.

Näin Suomessakin: ei voi puhua filosofisen praktiikan läpimurrosta, mutta 1990-luvun lopusta tähän päivään on paljon silti tapahtunut. Praktiikkatoiminta on noussut maihin yksittäisten suomalaisten aktiivien kautta, praktikoita on avattu ja joku jo suljettukin. Toiminnan luotsaajaksi synnytetty Suomen filosofisen prakti-kan seura on säilynyt elinvoimaisena, kuten osoittaa käsillä oleva *niin & näin* -numero, jonka praktiikka-artikkelien kirjoittajat ovat kaikki seuran jäseniä. Jos jatkossa hahmottelee keinoja praktiikkatoiminnan vahvistamiseen maassamme, voisi terapia- ja psyko-logiakytken sijaan olla järkevämpää lyöttäytyä yhteen hyvässä noususuo-siossa olevan ohjaus- ja neuvontatyön kanssa.⁴

Suomen kansalaisfilosofian tilan-etta raportissa ei erikseen kuvata, mutta maakohtainen pikapiirros näyttäisi tällä hetkellä varsin hyvältä. Filosofia elää vahvasti yliopistojen ul-kopuolella. Yhtenä filosofianharras-tuksen muotona filosofiakahvilat ovat ehtineet vakiintua muutamille paikka-kunnille.⁵ Yli kymmenen ikäluokkaa abiturienteja on päättänyt lukionsa vähintään filosofian alkeisopinnot suorittaneena ja filosofiapiirejä ko-koontuu vapaan sivistystyön opin-noissa. Filosofista kirjallisuutta ja suo-mennoksia ilmestyy enemmän kuin koskaan, *niin & näin* -lehti on ohit-tanut puolensadan numeron etappinsa alati pulskistuvana ja alan kansallinen verkkoportaali *Filosofia.fi* avattiin juuri syksyllä. Nuorten filosofiatapahtuma vetää täysisiä saleja tammikuisin, Suurta

filosofiatapahtumaa Tampereella on järjestetty toistakymmentä vuotta ja muissakin yleisötapahtumissa on va-linnanvaraa. Tilannetta voi pitää erin-omaisena kansainvälisesti verraten, ja on varmaa, että toiminnan vilkkaus versoo myös filosofiantutkimukseen vireyttä ja tasokkuutta.

Kuluneen kymmenen vuoden aikana tapahtunut harrastuspohjan leveneminen tukee filosofista elämää kautta linjan, joten filosofian tulevai-suuteen Suomessa voi suhtautua toi-veikkaasti. Aivan erityisen ilahduttavaa on, että filosofiaa lapsille -ajattelu herättää useiden vuosien hiljaiselon jälkeen jälleen suurta kiinnostusta. Jos lasten kanssa filosofoinnin kasvatuk-sellinen arvo käsitetään vielä maamme opettajankoulutuksessa, avautuu en-nenkokematon rikkaus sekä pedagogi-selle koulutukselle että filosofian har-rastukselle.

Viitteet

1. Raportti löytyy kokonaisuudessaan verkosta, esimerkiksi osoitteesta <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001541/154173e.pdf> tai tekemällä haun raportin nimellä UNESCON julkaisupalvelussa: <http://unesdoc.unesco.org/>.
2. Hannu Juuso & Tuukka Tomperi (toim.), *Sokrates koulussa. Filosofianope-tuksen perusteita etsimässä*. (23^o45, EFS ry, Tampere 2008). Ks. mainos tässä leh-dessä.
3. NSPP-yhdistyksen verkkosivut: www.nsf.no.
4. Ks. esim. Jussi Onnismaa, Ohjaus- ja neuvontatyö – aikaa, huomiota ja kun-nioitusta. Gaudeamus, Helsinki 2007; Jussi Onnismaa, Heikki Pasanen & Timo Spangar (toim.), *Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1–3*. PS-kustannus, Jyväskylä 2000/2004.
5. Ks. esim. Mikko Lahtisen ja Jarkko S. Tuusvuoren juttu *niin & näin* -nume-rossa 4/2003 ja Mervi Ahošen raportti *niin & näin* -numerossa 2/2007.